

ԽՕՍՔԵՐ ԵՐՁԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եթէ իճծի վիճակուի սողալ, պիտի սողամ
հաճոյնով, եթէ քաշիլ, պիտի քաշիմ առ-
տաժով. սակայն որքան առեմ որ կարե-
ճամ պիտի խուսափիմ սպեքշմանի ըլլալէ :
Sidney Smith

Երջանկութիւնը միաւորութիւնն է ար-
տաքին և ներքին պատճառներու : Երջան-
կութեան մասին խօսողներէն շատեր կեան-
քի հանգիստ պայմաններէն են եկած, յա-
նիրաւի շեշտելով ներքին պատճառները :

Ի՞նչ պիտի մտածէր Մարկոս Աւրելիոսը
եթէ գտնուած ըլլար՝ Հիւսիսային Ովկիա-
նոսին մէջ, լաստի մը վրան, առանց ու-
տելիքի, խմելիքի. պիտի եղած չըլլար այն
ինչ որ քսած է իր գրութիւններուն մէջ :
Այն որ կը պնդէ թէ երջանկութիւնը ամ-
բողջովին կը բխի ներքին պայմաններէ,
թող մնայ երեսունվեց ժամ ձիւնամրիկի
մը մէջ, ցնցոտիներ հագած և առանց կե-
րակութիւնի :

Կրնան, անկասկած, գոյութիւն ունե-
նալ մարդեր, որոնք նման պայմաններու
մէջ ըլլան երջանիկ, սակայն քիչ է անոնց
թիւը : Մարդոց բացարձակ մեծամասնու-
թեան համար կարգ մը տարրական անհրա-
ժեշտութիւններ և հանգստաւէտ պայման-
ներ անհրաժեշտօրէն են երջանկութեան հա-
մար : Զեմ հիանար այն հարուստներուն
վրայ որոնք աղքատներուն կ'ըսեն թէ եր-
ջանկութիւնը հոգեկան է և դիւրին է զայն
ձեռք բերել առատ կամ ճշդիմ եկամտու
մը ունենալով հանգիստ :

Բացի սուրբերէ, խեղաքարներէ և տա-
ղանդներէ, սովորական մարդիկ պէտք ու-
նին, երջանիկ ըլլալու համար, կարգ մը
շատ պարզ պայմաններու : Ես նախ նկատի
ունիմ ֆիզիքական պայմանները — անուշտ,
պատուապարան և առողջութիւն : Երբ ասոնք
ապահովուած են՝ այն ատեն կարելի է նկա-
տի ունենալ հոգեկան անհրաժեշտութիւն-
ները :

Այսու հանդերձ ես չեմ ուզեր ուրա-
նալ հոգեկան պատճառներու կարեւորութիւ-
նը : Մենք կը ճանչնանք մարդեր որոնք լաւ
առողջութիւն և առատ ուտելիք ունենալով

հանգերձ՝ դժբախտ են : Ասոնք կրնան տա-
նապիլ արտաքին պատճառներէ, ինչպէս
անժողովրդականութիւն, անյաջողութիւն,
ապերջանիկ ամուսնութիւն, և կամ ոչ գո-
հացուցիչ զաւակներ :

Անոնք կրնան նաև տառապիլ ներքին
խանգարումներէ, իրենց հոգիին իսկ մէջ
կատարուող պայքարներէ : Թաճախ արտա-
քին դժբախտութիւններ իրենց պատճառը
ունին տառապողին նկարագրի, և փոխա-
դարձաբար տառապողին նկարագրի կրնայ
փոխուիլ արտաքին դժբախտութիւններէ :

Երջանկութիւնը եթէ պէտք է ունենայ
որոշ խորութիւն և հիմք, կը պահանջէ
կեանք մը հիմնական նպատակի մը շուրջ
կազմուած, և որ իր կարգին կը պահանջէ
շարունակական գործունէութիւն և առաջ կը
բերէ զգալի կերպով աճող յաջողութիւն :
Այդ նպատակը իր արմատը պէտք է ունե-
նայ ներքին բնագոյի մը մէջ, ինչպէս օ-
րինակ պատուի սէր, ուժի սէր և կամ ծնո-
ղական գուրգուրանք :

Կարգ մը մարդեր, ճիշդ է, կատու-
ներու կը նմանին, և կրնան գոհանալ որ-
քան ատեն որ կարենան արևուն տակ եր-
կենալ. բայց ասիկա բացառութիւն է,
առնուաղն հիւսիսային երկիրներու մէջ :
Երբ մտային կեանքը զարգանայ, մարդիկ
նուազ կարող պիտի ըլլան երջանկութիւն
գտնել անցողակի վայելքի մէջ :

Գործունէութիւնն ալ ինքնին գոհա-
ցուցիչ չէ. ինչ որ պէտք է՝ ըզգալի նպա-
տակի մը շուրջ եղած գործունէութիւնն է :
Մարդկութեան մեծամասնութեան համար
ասիկա իրականութիւն է. Կեանք մը ա-
պահովուելու համար վատնուած ուժն ու
ժամանակը պարապոյ ժամերը կը գատա-
պարտեն ծանրութեան : Սակայն ես կը կար-
ծեմ անոնք որ անհնկալօրէն կը հարստա-
նան, ձիարշաւէ մը և կամ վիճակահանու-
թենէ, կարող ըլլան, առաջինէն վերջ, վա-
յելի իրենց պարապ ժամերը, եթէ չի կրնան
հետաքրքրուիլ նոր գործով մը :

Տնտեսական անապահովութիւնը ներ-
կայիս ապերջանկութեան ամենամեծ աղ-
բիւրներէն է : Ես կը մտածեմ ոչ միայն այն
ծայրայեղութեան որ բացարձակ լքուածու-

թեան մը վախն է, այլ նաև ընկերային աստիճանի վրայ ահաւոր անկման մը:

Ասիկա ոչ միայն ցաւալի է ինքնին այլ նախ պատճառն է քաղաքական ահաւոր հետեան ընկերուն — ֆաշիզմ, կայսերապաշտութիւն, և զինուորապաշտութիւն ամէնքն ալ ատով զօրացուած են:

Ասոր առաջը կարելի է առնել: Աւելի լաւ տնտեսական դրութեամբ մը լքուածութիւն և ընկերային կարգեր գոյութիւն պիտի չունենան: Սակայն առանց ասոնց չարիքը ինքզինք կը յարատեւ մարդոց միտքերը վախով ու նախանձով լեցնելով: Որքան ատեն որ մեր տնտեսական դրութիւնը մնայ մրցողական, ներկայ կրքերը իրենց ամբողջ յոռի դարձով պիտի շարունակեն կատարել անհատներու և ազգերու կեանքին մէկ կարևոր մասը, երջանկութիւնը դարձնելով անստոյգ և ապերջանկութիւնն ալ հասարակաց:

Երջանկութեան հոգեբանական ազդիւրները, որոնք հոգեբաններու կողմէ ուսումնասիրուած են իրենց ամէնէն նուրբ ձեւերուն մէջ, մեծ մասամբ իրենց պատճառը ունին անկուլթեան շրջանին ոչ իմաստուն վարմունքի մը մէջ: Երբ մանուկ մը չը սիրուի, և կամ զգայ որ ուրիշ մը կը սիրուի ի ֆիտս իրեն, արդիւնքը ապահովաբար կ'ըլլայ հակում գէպի դժգոհութիւն, նախանձ և թշնամութիւն:

Եւ կամ կը մղուի արկածախնդրութեան և խուզարկումներու որոնց իր արդիւնք կը գառնայ երկչոտ և կամ կուրօրէն ըմբոստ:

Թերութեան այս կերպը սովորական է ոչ զարգացած ծնողներու մօտ որոնք տեւաբար կ'ըսեն «մի՛ռ երբ արգելիք որ ես է պոխ չկայ: Պէտք է ընդունիլ որ այս վարուելակերպը արտասովոր չէ տառապած և յոգնաշխատ մայրերու համար, նկատելով որ մանկան մը արկածախնդիր ըլլալը ֆիտսակար է իրեն և անհաճո՞յ ուրիշներու:

Ասիկա փաստ մըն է իր պատմութեան կանոններու ուր շրջանակը առանցք է վտանգներէ եւ դիւրարեկ առարկաներէ, եւ ուր մանուկը կրնայ գնդերային ուժ և ճարպիկութիւն ձեռք ձգել առանց փորձանքի մը վախին:

Փոխադարձ վտանգ մը կայ սակայն, որ է գուրգուրանքով շփացնելու և ինքնազարգացումի պակասի վտանգը: Այս ձեւով կը պատճառուի չափաւաս մը որ այնքան կապուած կ'ըլլայ իրեն անմիջական մերձաւորին որ անկարող կ'ըլլայ նոր կապեր հաստատել, և այնքան ներողամիտ որ անկարող կ'ըլլայ հրամայել ուրիշի մը:

Անոնք քանի մը կերպեր են միայն որոնց կիրարկումը մանկութեան շրջանին կրնան կազմել նկարագիր մը անատակ երջանկութեան և կամ յաջողութեան ապագայ կեանքին մէջ:

Ներկայ աշխարհին մէջ մարդերու ամէնէն երջանիկ խումբն է, պէտք է ըսել, գիտուններու խումբը: Անոնց գործը հետաքրքրական է և դժուար առանց ըլլալու շատ պոռուար. անոնք կը զգան իրենց գործին կարեւորութիւնը և մարդկութիւնը համաձայն է ասոր: Իրենց ուժի զգացումը վաւերական է, քանի որ գիտութիւնը կը ձևափոխէ մարդկային կեանքը, և հակառակ այն նոր սարսափներուն որ գիտութիւնը աւելցուած է պատերազմներուն, անոնցմէ շատեր համոզուած են որ գիտութեան արդիւնքները օգտակար պիտի ըլլան ապագային:

Անոնք հաճոյքը ունին ճարտարութիւն բանեցնելու, հաճոյքը՝ հանրային յարգանք չահելու, հաճոյքը՝ իրենց գիւտերուն գործնական արդիւնքը տեսնելու, և իրենց գործը ունի ընդարձակ անանձնական շահեկանութիւն մը որ ինքնասպառումի պաշտպանութիւն է իրենց համար:

Ինծի կը թուի թէ երջանիկ կեանքի մը պայմաններն են առաջին՝ առողջութիւն և տնտեսական ապահովութեան զոհացուցիչ աստիճան մը. երկրորդ՝ գործ՝ որ գոհացուցիչ է, որովհետեւ կը զգանք որ պէտք ունինք ասոր և որովհետեւ անով մարդկային միտքը կ'օգտագործուի եւ մարդոց պահանջները կը դարձնէ կարելի. երրորդ՝ անձնական կապեր որոնք ըլլան զոհացուցիչ եւ մանաւանդ երջանիկ ընտանեկան կեանք մը. չորրորդ՝ շահագրգռութեանց ընդարձակ գետին մը որպէսզի իրերը դառնան հաճելի:

Մեր դարը երջանիկ դար մը չէ, որովհետեւ ճնշուած է ընդարձակ կազմակերպուած թշնամութիւններով ազդերու, դասակարգերու և դաւանանքներու: Այս չարիքները կը բխին քաղաքական և տնտեսական շարժառիթներէ, և սակայն յաւերժացած են մաստժառանգական հոգեկան թերութիւններով, որոնք մարդիկը կը մղեն աւելի դէպի ատելութիւն և վախ քան թէ դէպի ողջմտութիւն և համագործակցութիւն:

Եթէ մարդոց մեծամասնութիւնը ողջմտ ըլլար, քաղաքակրթութեան սպառնացող հաւաքական անողջմտութիւնները շուտով վեր կը գտնէին: Սակայն դժուար է տեսնել թէ ինչպէս կարելի պիտի ըլլայ ճանաչական ողջմտութիւն գոյացնել այն տեսակ երկիրներու մէջ, որոնց կառավարութիւններուն ֆոյոյթիւնը կախում ունի անոր քաղաքականութենէն:

Թերեւս մարդկային բնութեան մէջ գոյութիւն ունի միտում մը դէպի ողջմտութիւն որ ինքզինք վերահաստատէ քիչ աւելին: Այսպէս է եղած անցիտային մէջ իւրաքանչիւր խենթութեան շրջանէ վերջ: Մենք կրնանք ուրեմն յուսալ որ այսպէս պիտի ըլլայ կրկին:

Թրգւմ. BERTRAND RUSSEL
Տ. ԳԱԶԱԶԱՆ

* Իր համոզումին անկեղծութիւնը ունեցող մարդը պէտք չէ քաշուի հրապարակաւ պարզելէ իր գաղափարները եւ անոնց իրականացումին համար ըրած աշխատանքը: Եւրիշխոսքով պէտք չէ խորհի քննադատութենէ, որմէ անպատեհուլայ միայն կրնայ ծագիլ իր անցեալ և ապագայ գործունէութեան համար հաւատարմապէս:

— Երբ միջուկուոր անգամ մը լեցուի այսպիսի բարի և քաղցր տրամադրութիւններով, այսինքն երբ ողջմտութենէ միայն կ'առաջնորդուին բոլոր կողմերն ալ, փոխադարձ հակացողութիւն գետիւր յարգաբոսած է այլիս: Գործիքի տարբերութիւնները, եթէ տակաւին կը մնան իսկ, առ առաւել միջոցներու զանազանութիւն միայն կրնան առաջ բերել, ու սիրտերը, սիրով լուսաւորուած, թէև տարբեր համբաներէ, բայց աւելի սերտ կերպով, կ'ուղղուին նոյն նպատակին:

ՎԱՌԱՔԷԼՈՅ ՇԱԽԻՂՈՎ

ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԷԶՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ՍԻՍ

1441 — 1941

Մայր Աթոռին Սիսէն էջմիածին փոխադրութեան Հինգհարիւրամեայ Յորհելանին առթիւ կ'ուզենք թողնել ակնարկով մը յաջորդաբար պատկերացնել Ս. էջմիածնի և նուիրապետական միւս Աթոռներուն հինգարեան յարաբերութիւնները: Նախ կ'աւանդենք էջմիածինն ու Սիսը:

Կիրիկիոյ կաթողիկոս Գրիգոր Թ. Մաւսաբէրանցի Սիսէն հեռանալ յանձն չառնելուն վրայ Ս. էջմիածին մէջ համազգային ժողովը կաթողիկոս ընտրեց Կիրակոս Ա. Վիրապիցին, որ սակայն յաջորդ տարին վարառնուեցաւ և Աթոռը գրաւեց Գրիգոր Ժ. Զաւարբէրեանց:

Սա իր պաշտօնը հանդարտօրէն վարելու համար պատուաւոր դիրք մը ապահովեց գահընկէց Կիրակոս կաթողիկոսին, Աղթաւարի Զաքարիա կաթողիկոսին Ս. էջմիածնի հետ յարաբերութիւնները վերստին խզելուն հանդէպ լռեց, և Սիսի Աթոռին վրայ ալ Կարապետ Եւզղիկացիին բարձրանալուն նըկատմամբ չբողոքեց, այնպէս որ թէպէտ հակաթոռներ ելան մէջտեղ, սակայն Մայր Աթոռը անոնց դէմ վճիռներ չարձակեց, կապանքներ չվճռեց, նպովը ու բանադրանք չհռչակեց (Աղբալաբաժ, էջ 214):

Այսպէս Կիրիկիոյ Աթոռը շարունակեց իր գոյութիւնը միւս Աթոռներու կարգին իբրև օրինաւոր կաթողիկոսութիւն: Սակայն Ս. էջմիածնի և Կիրիկիոյ Աթոռներուն իրաւասութեանց սահմանները որոշ չէին զըծուած և պարագային համեմատ մին կամ միւսը զօրանալով կ'ընդարձակէր իր գործունէութեան շրջանակը: Սիմէոն կաթողիկոս Մեքաստացիի նշանաւոր նամակն ալ այսպիսի յիշատակութիւն մը ունի. «այսքան ամաց հետէ կաթողիկոսն ձեռնադրէին մինչև ցայսօր և խորութիւն ինչ ոչ էին արարեալ, նմանապէս և մեք ձեռնադրեմք զարժանաւորսն և ոչ խորեմք ինչ...»